

ЄЛИЗАВЕТА ПОЛІЧКОВСЬКА

ПРИРОДНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ЯК ТЕМА ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ПРОЄКТУ

Природна спадщина є невід'ємною складовою національної ідентичності будь-якого народу. Для України — країни з унікальним біорізноманіттям, мальовничими ландшафтами та самотніми екосистемами — ця тема набуває особливої ваги. Карпатські ліси, поліські болота, степові заповідники Херсонщини, дельта Дунаю — усе це не лише природні об'єкти, а живі свідки тисячолітньої взаємодії людини і землі. Проте сьогодні саме ця спадщина опинилася під загрозою: через кліматичні зміни, нераціональне господарювання та наслідки повномасштабного вторгнення Росії в Україну природне середовище зазнає катастрофічних втрат.

У цьому контексті журналістика відіграє роль не лише інформатора, а й захисника. Медіапроекти, присвячені природній спадщині, здатні формувати екологічну свідомість суспільства, привертати увагу до проблем збереження довкілля та надихати людей на конкретні дії. Однак в українському медіапросторі екологічна тематика досі залишається маргінальною — вона рідко посідає центральне місце у великих виданнях і майже не представлена у форматі спеціалізованих журналів для широкої аудиторії.

Метою цієї статті є обґрунтування актуальності природної спадщини України як теми журналістського проєкту та розгляд концептуальних засад створення екологічного журналу «Дихай» — авторського медіапродукту, розробленого в межах кваліфікаційної роботи.

Поняття «природна спадщина» охоплює сукупність природних об'єктів, екосистем, ландшафтів і біологічного різноманіття, що мають виняткову цінність з наукової, естетичної, культурної або екологічної точки зору. За визначенням ЮНЕСКО, природна спадщина включає пам'ятки природи, геологічні та фізіографічні утворення, а також ареали існування видів, що перебувають під загрозою зникнення. В українському законодавстві це поняття закріплено в Законі України «Про природно-заповідний фонд», який визначає систему охоронюваних природних територій як основу збереження природної спадщини держави.

Україна є однією з найбагатших на біорізноманіття країн Європи. На її території налічується понад 70 тисяч видів рослин і тварин, із яких близько 800 занесено до Червоної книги України.

Природно-заповідний фонд країни охоплює понад 8 тисяч об'єктів загальною площею близько 4 мільйонів гектарів. Проте реальний стан охорони цих територій далеко не відповідає декларованим цілям: браконьєрство, незаконна вирубка лісів, забруднення водойм і, особливо, наслідки війни завдають непоправної шкоди унікальним екосистемам.

Саме тому природна спадщина України є не лише екологічною, а й суспільно значущою темою для журналістики. Публікації про стан довкілля, практики сталого господарювання, екотуризм та людей, які своїми діями зберігають природу, здатні формувати нову екологічну культуру в суспільстві. Дослідники в галузі медіакommunікацій наголошують, що «зелена журналістика» відіграє ключову роль у підвищенні екологічної грамотності населення та активізації громадянської позиції щодо проблем довкілля.

Відповіддю на цей запит став авторський проєкт — екологічний журнал «Дихай». Концепція видання ґрунтується на переконанні, що розповідати про природу можна і потрібно живою, людською мовою — через конкретні історії, реальних людей і місця, що варті уваги. Журнал складається з трьох тематичних розділів, кожен із яких відображає окремий вимір взаємодії людини і природи.

Перший розділ — «Де ступає людина. Екотуризм, що зберігає, а не руйнує» — присвячений відповідальному туризму в Україні. Матеріали розділу розповідають про маловідомі природні місця, гідні уваги мандрівників, та про еко-садиби як форму туризму, що поєднує відпочинок із турботою про довкілля. Екотуризм сьогодні розглядається як один із інструментів сталого розвитку, що дає змогу зберігати природні ресурси, одночасно створюючи економічні можливості для місцевих громад.

Другий розділ — «Проростає. Історії людей, що обрали землю» — зосереджений на темі повернення до землеробства та сталого господарювання. Тут представлено оглядовий матеріал про сучасний тренд міського та молодіжного городництва, а також інтерв'ю з Оленою Панчук — підприємцею, яку називають «амбасадоркою спаржі» і яка вирощує органічні культури, керуючись принципами екологічної відповідальності. Ці матеріали демонструють, що повернення до землі — це не лише особистий вибір, а й форма екологічного активізму.

Третій розділ — «На межі. Чесна розмова про те, що зникає з мапи України» — порушує найбільш болючі питання: вплив війни на природні екосистеми та зникнення видів тварин і рослин. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, внаслідок бойових дій серйозно постраждали понад 30% природоохоронних територій країни. Ці теми потребують чесного і відповідального висвітлення в медіа.

Таким чином, природна спадщина України є потужним і водночас недостатньо освоєним ресурсом для журналістики. Екологічний журнал «Дихай» є спробою заповнити цю прогалину — створити видання, яке говорить про природу не мовою сухих звітів, а через живі людські історії, надихаючи читача на усвідомлений зв'язок із довкіллям. Перспективою подальших досліджень є вивчення аудиторії екологічних медіа в Україні та аналіз ефективності журналістських проєктів у формуванні екологічної свідомості суспільства.

Список використаних джерел

1. Борейко В. Е. Екологічна етика. Київ : Київський еколого-культурний центр, 2019. 248 с.
2. Іванов В. Ф. Екологічна журналістика : навч. посіб. Київ : Академія Української Преси, 2018. 176 с.
3. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. ЮНЕСКО, 1972. 16 с.
4. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2022 році. Київ, 2023. 214 с.
5. Дмитришин Г. Екотуризм як інструмент сталого розвитку території. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 189 с.

Полічковська Єлизавета – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Журналістика» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Науковий керівник – Завальнюк І. Я., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

ВЕРОНІКА ПОЛІЩУК

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ МАС-МЕДІЙНІ ПРОЄКТИ: АКТУАЛЬНІСТЬ, НОВІ ФОРМАТИ, СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Роль медіа у формування культурного простору з кожним роком стає все більш визначальною. Мас-медіа виступають певним посередником між культурою, традиціями, цінностями й суспільством. Сучасна репрезентація історичних наративів, національних символів, народної ідентичності сприяє формуванню